

В. В. Целищев. – Новосибирск: Наука, 1977. – 192 с. *Черемисина Н. В.* Семантика возможных миров и лексико-семантические законы / Н. В. Черемисина // Филологические науки. – 1992. – №2. – С. 111–117. *Carnap R.* Meaning and Necessity / R. Carnap. // A Study in Semantics and Modal Logic. – Chicago: U. of ChP, 1956. – 258p. *Doležel L.* Heterocosmica. Fiction and Possible Worlds / L. Doležel. – Baltimore, L.: The John Hopkins UP., 1998. – 325p. *Laurette P.* L'hologramme du poème et le prisme du poétique. Paysages. Mondes possibles. Langages de la pensée / P. Laurette. // TTR: traduction, terminologie, rédaction. – 1999. – V. 12, №2. – P. 13–37. *Lavocat F.* L'œuvre littéraire est-elle un monde possible? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fabula.org/atelier.php?L%27oeuvre_litt%26acute%3Braire_est-elle_un_monde_possible%3F. *Lewis D.* Possible Worlds / D. Lewis. // The Possible and the Actual: Readings in the Metaphysics of Modality. – Ithaca and London : Ed. by M. J. Loux., 1979. – P. 182– 189. *Mainueneau D.* Eléments de linguistique pour le texte littéraire / D. Mainueneau. – P: Bordas, 1990. – 173 p. *Pavel T.* Fictional Worlds and the Economy of the Imaginary / T. Pavel. // Possible Worlds in Humanities, Arts and Sciences. Proceedings of Nobel Symposium 65. – B. – N. Y. : Ed. by S. Allen – de Gruyter, 1989. – P. 250–259. *Ryan M.-L.* Possible Worlds, Artificial Intelligence and Narrative Theory / M.-L. Ryan. – N.Y.: Bloomington & Indianapolis Press, 1991. – 285 p. *Ryan M.-L.* Possible Worlds and Accessibility Relations: A Semantic Typology of Fiction / M.-L. Ryan. // Poetics Today– 1991a. – V.12 (3). – P. 553–576.

УДК 811.111'373'38

ЛЬВОВА Н. Л., ДЕХТЯРЕНКО А. Є.

(Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича)

ІЛЛОКУТИВНИЙ ХАРАКТЕР ЛЕКСИЧНИХ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ДИСКУРСІ ПРОГНОЗІВ ПОГОДИ

У статті розглядається роль лексичних стилістичних засобів у дискурсі прогнозів погоди. Підтверджено їхній іллокутивний репрезентативний характер та виявлено найбільш вживані серед них.

Ключові слова: мовленнєвий акт, іллокуція, лексичний стилістичний засіб.

Львова Н. Л., Дехтяренко А. Е. Иллокутивный характер лексических стилистических приемов в дискурсе прогнозов погоды. В статье рассматривается роль лексических стилистических приемов в дискурсе прогнозов погоды. Подтвержден их иллокутивный репрезентативный характер и выявлены самые использованные среди них.

Ключевые слова: речевой акт, иллокуция, лексический стилистический прием.

Lvova N. L., Dekhtyarenko A. Ye. Illocutionary character of lexical stylistic devices in the discourse of weather forecasts. This article focuses on the role of lexical stylistic devices in the discourse of weather forecasts. They proved to have an illocutionary representative character and the most frequently used devices have been singled out.

Key words: speech act, illocution, lexical stylistic device.

Загальновідомим є факт, що кожне висловлювання належить до певного стилю і, таким чином, характеризується різними видами, способами та ступенем стилістичного забарвлення. Тому метою даної статті є детермінація лексичних стилістичних засобів як носіїв іллокутивних репрезентативів.

Так, зокрема, прогнози погоди можна розглядати як приклади репрезентативного мовленнєвого акту. Цей висновок можна зробити проаналізувавши визначення даного явища подане українським лінгвістом Ф. Бацевичем, у якому написано що: «мовленнєвий акт – цілеспрямована мовна дія, що здійснюється згідно з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в даному суспільстві; мінімальна одиниця нормативної соціомовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації» [Бацевич 2004, с. 24].

У своїй структурі мовленнєвий акт містить три компоненти: локуцію, іллокуцію та перлокуцію. Саме другу складову ми використовуватимемо у подальшому як власне синонім поняття «мовленнєвого акту». Це, у першу чергу, зумовлено однією із функцій даного етапу, а саме його властивістю втілювати у висловлюванні, породжуваному у процесі мовленнєвого акту, певної комунікативної інтенції, комунікативної мети, що надає висловлюванню конкретної спрямованості. У випадку із прогнозами погоди – це інформативний характер повідомлення, спрямований на сприйняття слухачами чи глядачами.

Репрезентативний характер прогнозів погоди можна довести використовуючи класифікацію іллокутивних (тобто власне мовленнєвих) актів наведену Дж. Серлем у одноіменній статті, у якій він стверджує, що репрезентативи, або асертиви – мовленнєві акти, які зобов'язують мовця нести відповідальність за істинність висловлювання [Серль 1986, с. 170]. А оскільки прогнози погоди апіорі несуть достовірну інформацію, то з упевненістю можна констатувати факт їх приналежності до іллокутивних репрезентативних актів.

Таким чином, ми встановили, що під іллокутивністю прогнозів погоди потрібно вважати їх націленість на реципієнта. У цьому випадку, говорячи у контексті тематики даної статті, а саме про іллокутивний характер лексичних стилістичних засобів, ми говоримо про стилістичну забарвленість

інформативної частини прогнозів погоди.

Отже, як уже зазначалося раніше, у своїх висловлюваннях різні автори використовують різні стилістичні засоби. Це зумовлено не лише мовними особливостями чи екстралінгвістичними факторами, які впливають на індивідуум у процесі його взаємодії із соціумом, а й глобальним зростанням ринкових відносин. В умовах конкуренції більшим попитом користуватиметься не просто високоінформативний матеріал, а той, який окрім інформативності буде добряче прикрашений стилістичними засобами.

Стилістичні засоби, у свою чергу, мають високоструктуролізовану класифікацію: вони поділяються на графічні, синтаксичні, лексичні, фонетичні та морфологічні категорії, які також мають ієрархічний характер, а отже і власні підкатегорії. Та роблячи акцент на якість, а не на кількість, у цій статті ми детально зупинимося лише на категорії лексичних стилістичних засобів.

Отже, лексичні, або лексично-фразеологічні стилістичні засоби сучасної англійської мови являють собою різноманітні виражальні засоби мови та стилістичні прийоми, в основі яких лежить використання семантичних, стилістичних та інших особливостей окремого слова чи фразеологічної одиниці [Гальперин 1958, с. 123].

У залежності від типу взаємодії видів значень, видатний радянський вчений-лінгвіст І.Р. Гальперин класифікував лексичні стилістичні засоби наступним чином:

1. Стилістичні засоби, засновані на взаємодії словникових та контекстуальних значень;
2. Стилістичні засоби, засновані на взаємодії предметно-логічних та денотативних значень;
3. Стилістичні засоби, засновані на взаємодії предметно-логічних та емоційних значень;
4. Стилістичні засоби, засновані на взаємодії основних та дериваційних значень [Гальперин 1958, с. 458].

Саме пошук та аналіз лексичних стилістичних засобів у контексті їхнього іллокутивного характеру і буде **предметом** даної статті. Спираючись на дані із прогнозами погоди, які знаходяться на інформаційному порталі британської компанії ВВС, та які, власне, будуть **об'єктом** аналізу, ми поставили **завдання** зробити кількісний аналіз вищезазначених засобів та навести приклади найбільш вживаних серед них.

Проаналізувавши 20 випусків прогнозів, загальною кількістю 6400 слововживань, можна стверджувати, що такі стилістичні засоби як іронія та оксюморон використовувалися лише по одному разу, в той час як випадків вживання метонімії, антономазії, зевгми, каламбуру, евфемізмів та гіперболи взагалі не було зафіксовано. Найбільш вживаним стилістичним засобом виявилася метафора.

Розглядаючи першу категорію із класифікації І.Р. Гальперіна у контексті прогнозів погоди, мова йтиметься, у першу чергу, про метафору, оскільки іронія використовувалася лише один раз у висловлюванні «*Tomorrow we'll have another possibility to enjoy the beauty of slush and sleet*», а метонімія у випусках взагалі не зустрічалася.

Щодо метафори, то у більшості випадків, а їх було 84 на 6400 слововживань, вона вживалася у вигляді персоніфікації, тобто одного із своїх підвидів, основною особливістю якого є надання предметам, явищам природи або поняттям властивостей людини. Із-поміж проаналізованих нами випусків не було жодного, де метафоричні висловлювання вживалися б менше чотирьох разів. Найпоширеніші серед них наступні: «*weather is see-sawing*», «*rain and snow race through the East*», «*mountain snow showers should stretch from the Pacific Northwest Coast to...*», «*a battle between high pressure and ...*», «*high pressure remains in charge*».

Наступна категорія нараховує лише один стилістичний засіб: антономазію, яка, на думку Р.І. Гальперіна, є одним із видів метонімії і передбачає вживання власної назви замість загального іменника та навпаки. Метонімічний характер даного стилістичного засобу російський дослідник вбачає у взаємодії називного та предметно-логічного значення слова, а саме у випадках коли антономазія ґрунтується на основі відношення місця, де сталася якась подія, та власне подією; людини, яка відома певним вчинком, та самим вчинком, тощо [Гальперин 1958, с. 135]. У розглянутих нами прогнозах погоди прикладів даного явища не виявлено.

Третя категорія включає у собі два стилістичних засоби: епітет, який був вжитий 67 разів, а отже, разом із метафорою є найчисленнішим прийомом у прогнозах погоди, та оксюморон, який із одним екземпляром використання розділяє роль другорядного разом з іронією. Варто зазначити, що випадок із прикладом оксюморона має радше характер кліше, а не власне даного засобу. До прикладу, вислів «*silent thunder*» зустрічається ще у поезії Байрона, в той час як у сучасному прогнозі

погоди він був вжитий у фразі «*Abnormal temperatures of this winter came down on Britain like a silent thunder*».

Якщо порівнювати ступінь вжитку епітета із метафорою, то варто зазначити, що у одному випуску погоди епітет вживався щонайменше тричі. При цьому, частота використання ніяким чином не відображалася на якості: за рахунок комбінування різних видів епітетів синоптики уміло суміщали їх не лише з іншими стилістичними засобами, а й між собою: *Another day of broken weather will bring some patchy fog over...*

Саме у зв'язку із частим використанням різних видів епітетів ми вважаємо за потрібне коротко зупинитися на одній з їхніх класифікацій. За основу візьмемо погляди І.В. Арнольда, який розділив їх на постійні, або тавтологічні, пояснюючі та метафоричні [Арнольд 1990, с. 90-91].

Отже, тавтологічні епітети, які складаються із семи, що повторює невід'ємну частину позначуваного іменника вказуючи цим самим на постійну ознаку даного предмету чи явища, найчастіше вживалися у сполученні зі словами *winter* та *gale*: *cold winter*, *severe winter*, *nasty winter*, *strong gale*, *severe gale*, тощо.

Пояснюючі епітети, які вказують на якусь характерну особливість предмета невластиву іншим представникам його класу у зв'язку із паранормальними погодними умовами останнього часу також використовувалися досить часто: *mild winter*, *warm December*, *merciful hurricane...*

Наступному різновиду епітетів, а саме епітетам метафоричним, властивий дуалістичний, або двоплановий характер вираження. Він може виражатися у протиставленні подібностей та відмінностей, денотативного та конотативного значень слова. Найяскравішими прикладами даного прийому є: *“broken weather”*, *“dry week”*, *“unsettled weather”*, тощо.

До останньої, четвертої категорії класифікації належать зевгма та каламбур. Дані стилістичні засоби не були вжиті жодного разу. Ми вважаємо, що цей факт можна пояснити гумористичною природою даних прийомів, яка вважається неприпустимою у офіційних повідомленнях на зразок прогнозів погоди.

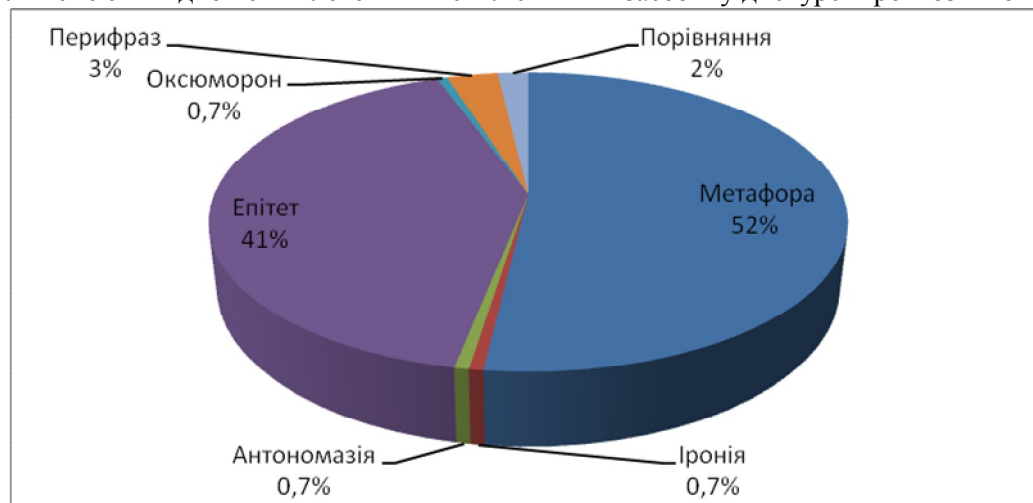
Проте окрім зазначених лексичних стилістичних засобів пов'язаних зі зміною значення існують також інші: прийоми опису явищ та предметів. До них належать перифрази, евфемізми, порівняння та гіпербола [Galperin 1977, с. 167-177].

Вони вживаються рідше ніж засоби пов'язані зі зміною значення, і ми вважаємо що це тому, що ілюкутивний референтний характер прогнозів погоди вимагає чіткого та достовірного викладу інформації. Це стосується, у першу чергу, гіперболи та евфемізмів, оскільки усілякі перебільшення та грубі, хоча навіть і перефразовані, вирази у даному дискурсі – неприпустимі.

Випадки вживання перифразу, яких нараховується 5, та порівняння, яких нараховується 3, також досить нечасті: *“He has news that will not be music to many people’s ears”*, *“as humid as on Tuesday”*, *“as cold as yesterday”*, тощо.

Діаграма 1 ілюструє результати кількісного аналізу лексичних стилістичних засобів у прогнозах погоди. Таким чином, можна побачити, що прийоми пов'язані зі зміною значень за частотою вживання значно переважають засоби опису та перефразування явищ та предметів об'єктивної дійсності.

Діаграма 1
Кількісне співвідношення лексичних стилістичних засобів у дискурсі прогнозів погоди

Висновки: у даній статті підтверджено іллокутивний репрезентативний характер прогнозів погоди та роль стилістичних засобів у його контексті. Було також виявлено сутність поняття лексичних стилістичних засобів, порядок їхнього вживання та класифікації. Під час проведення стилістичного аналізу 20 випусків прогнозів погоди із застосуванням кількісного аналізу було виявлено найбільш вживані лексичні стилістичні засоби та встановлено їхнє місце і роль у дискурсі прогнозів погоди.

Перспективою дослідження є подальший аналіз стилістичних прийомів у дискурсі прогнозів погоди, а саме вивчення вживання і ролі також синтаксичних, графічних та морфологічних стилістичних засобів.

Література:

Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декодирования): Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Иностр. яз.». – 3-е изд. / И. В. Арнольд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 342 с. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка./ И. Р. Гальперин. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 460 с. Серль Дж. Классификация иллокутивных актов / Дж. Серль // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XVII – М.: Прогрес, 1986. – С. 170-195. Galperin I. R. Stylistics. Second edition. / И. Р. Гальперин // Стилистика английского языка (на английском языке) – М.: Высшая школа, 1977. – 336 с.

УДК 81'46.811.111

МАРЧУК О.В.

(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)

МІФОФІЛОСОФІЯ НАРАТИВУ АНГЛОМОВНОГО ФЕНТЕЗІ

Стаття присвячена міфофілософським витокам жанру англомовного фентезі, де авторка розглядає типові ознаки та тематичні складові наративу англомовного фентезі у єдності його культурно-історичного ранжирування.

Ключові слова: жанр фентезі, наратив англомовного фентезі, художня література

Марчук О.В. Мифофилософия источников жанра англоязычного фэнтези. В статье автор рассматривает типические черты и тематические составляющие нарратива англоязыческого фэнтези в единстве его культурно-исторического ранжирования.

Ключевые слова: жанр фэнтези, нарратив англоязычного фэнтези, художественная литература

Marchuk O.V. Mytho-philosophical sources of the genre of the English fantasy. In the article the author considers typical features and thematic components of the narrative of the English fantasy in the integrity of its cultural and historical ranking.

Key words: fantasy genre, narrative of the English fantasy, fiction

Протягом більш ніж півстоліття текст залишається предметом пильної уваги лінгвістики. Як відзначає В.І. Шаховський, однією з причин актуальності досліджень тексту є той факт, що мовні твори, відображають когнітивні та комунікативні можливості людини і найбільш близько, в порівнянні з одиницями мови, підходять до розкриття таємниці людської природи [Шаховський 2000, с.120]. З розвитком нових жанрів літератури розширюється поле досліджуваних різновидів тексту. Нині поширення отримує фентезі, відносно молодий літературний жанр. Сучасний світ захоплюється жанром фентезі в найрізноманітніших його виявах: літературні твори, кінофільми, відеоігри, що засновані на класичних міфосюжетах.

Метою статті є з'ясування міфофілософської платформи англомовного фентезі як літературного жанру.

Поняття *фантастика* є культурно та історично обумовленим. До фантастичної літератури відносять міф, казку, наукову фантастику, літературу жахів, фентезі. Тут до розгляду ми беремо жанр англомовного фентезі у якого древні витоки. Він межує з іншими жанрами, наративи котрих ґрунтуються на фантастиці. Цей жанр виріс з казки й міфу, з лицарського роману, увібрав у себе пласт європейських літературних традицій, тому і став популярним сьогодні. Домінуючими платформами в англомовному наративі фентезі є германо-скандинавська міфологія та кельтська естетика, яка своїми витоками веде до кельтських міфів та легенд.

Для більшості англомовних авторів, що працюють в жанрі фентезі, саме германо-скандинавська міфологічна модель світу виявилася найбільш привабливою. Насамперед, тут далися взнаки англо-саксонські коріння. З історії відомо, що саме ці стародавньонімецькі племена,